

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

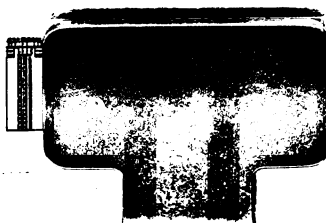
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

OTHEEK GENT

322

Digitized by Google

T A F E R E E L.

**Begrijpende coytelijck het
groot ende merckelick verschil datter is tus-
schen de Leere der heyligher Schriftuere, ende der
Ghereformeerde Kercken aen d'eene / ende
der Contra-Remonstranten aen
d'ander zijde /**

Aengaende

**Sekere dype Doincten / welcke verboden worden te
leeren in de Resolutie der Ed. Mog. Heeren Sta-
ten van Hollandt ende West- Vrieslandt.**

Den derden Druck,

**Vermeedert met een Na-reden aen die uytverco-
renen Kinderen Godts om haer aen dese
of dierghelijcke valsche loghens
niet te ergheren.**

Ghedrukt in't laer ons Heeren,

1 6 1 8.

Leere der H. Schrift, ende der Ghereformeerde Kercken.

'tEerste Poinct; Of Godt eenighe Menschen ter Verdoemenisse gheschapen heeft.

Genes. 1. 27. Godt schiep den Mensche hem tot een Beelt, tot een Beelt Gods schiephy hem.

Ende vers 31. Godt sach aen alles wat hy ghemaect had, ende het was alles seer goet.

Psal. 145. 9. De Heere is allen goedich, ende ontfermt hem over alle sijne wercken.

Esa. 45. 22. Keert u tot my soo wort ghy saligh, alle ghy eynden der Werelt.

Esec. 33. 11. So waerachtich als ick leve, spreeckt de Heere, icken hebbe geen welgevallen aen den doot des Godloosen, maer dat hem de Godloose bekeere van sijn wesen, ende leve. Soo bekeert u dan nu van uwē boosen wesen, waerom wilt ghy doch sterven, ghy vanden Huyse Israels?

Ion. 4. 10. 11. V jammert des Cawoerden-struycx, daer ghy niet aē gearbeyt en hebt, hebtse oock niet opgebracht, welke bin-

Leere der Contra-Remonstranten.

'tEerste Poinct; Of God eenighe Menschen ter Verdoemenisse gheschapen heeft?

IOha. Calvinus Instit. 3. Boeck, Capit. 23. 6. Dewijle de beschickinghe aller dinghen in de handt Gods is/ ende dewijle de Macht des Doots ende der Salicheydt by hem is/ soo ordneert hy t alsoo met sijnen Raedt ende Wille / datter Menschen ghebozen worden / die van des Moeders Wapch aen zyn sekerlijck der Doot over-gegeven/op dat doot haer verderf den Naem Gods gheprezen worde.

De selfde Calvinus op het 18. Vers, van het 9. capit. tot den Rom. Het verderf der Godtloosen is niet alleen te boxen ghekent / maer sy zyn oock met opset gheschapen / op dat sy verderben oft verlooren gaen souden.

Item in sijn Boeck / Ad calum. Nubelon. pag. 867. Seght ghy / dat het Gode niet gheoorloft en is eenich Mensch te verdoemen / dan die eenich quaet seft bedreven heeft? Daer worden immers upt het leven woch gherucht ontsalliche veel jonghe kinderen. Werpt nu u senijn upt teghen, Godt / die d'onnoosele kinderkens rucht vande Moeders Woxten af/ende smachtse in t diepste vande Helle inde eeuwige Doot ende Verdoemenisse.

Theod. Beza in sijn cleyne annot. op Rom. 9. 22. Laet het ons dan al weder gheoor-

ke binnen eender nacht weder verdorven is : En en soude my dan niet jammeren Ninive der grooter stat, inde welcke meer zijn dā 120. duysent Menschē, die gheen onderscheyt weten tusschen rechts ende slinx, en daer toe soo veel beesten?

Matth. 11. 28. Comt tot my alle ghy die daer arbeydt ende beladē zijt, ic wil u verquickē.

Marc. 16. 15. 16. Gaet henen inde gantsche Werelt, en prediē dat Evangelium allen Creāturen? Wie gheloofst en ghedooft wort, die sal salich werden, maer wie niet en geloofst, die sal verdoemt worden.

Luc. 2. 30. 31. Mijne ooghen (seggt Symeon) hebben uwe salicheyt ghesien, die ghy bereydt hebt voor aller volckeren aensicht.

Ende cap. 9. 36. De Sone des Menschen en is niet gecomen, om te verderven de Zielen der Menschen, maer om die te behouden.

Ioan. 3. 16. Alsoo lief heeft God de Werelt gehadt, dat hy

sijnen

ghedooft met Paulo te seggen : dat sommige menschen van Gode de Wereldmeester ten verderbe zijn gheschapen.

Amandus Polanus op het 9. vers. van het 13. cap. Osee. Die Godt ghepebede sineert heeft ten eeuwighen verderbe / die schept hy oock ten eeuwigen verderbe / ende dien strecken ten eeuwigen verderbe alle die dinghen / die den Wereldrooznen strecken ter Salicheyt.

De selfde Polanus in syn Leere der Waerheyt vande Predestinatie, pag. 1239. De verwerpinge is een inwendige ende eeuwighē werckinghe Gods / die in der waerheyt niet en verscheelt van't wesen Godes selfs.

Fr. Gomarus in syn vertaelde Disput. van de predest. Thef. 23. De verwerpinge is de Predestinatie Gods / waer dooz hy upt de rebelijke schepelen / uit groos ende sonder bepalinghe van hem dooz gheweten / eenighe na syn recht ende welbehaghen / van der ewichheit aen / want eeuwighē Leven verworpen hebbonde / dooz henen gheordineert heeft tot den eeuwighen doot ende smaecheit / en den wegh van dien / namelijk / de scheppinghe inden rechten staet der oorzpronckelijke gherechticheyt / etc.

Festus Hommius, een vande 6. Contra-Remonstrantsche Disputantē indē Haech, in syn Schadt-Boeck der Christelijcke Leere, fol. 216. De vruchten der verwerpinghe oft 't gheen upt de verwerpinghe voort comt / zijn : 1. De Scheppinghe der verworpenen. 2. De Verlattinghe oft ontrectinghe der Genade Gods / ende der andere middelen. 3. De Verblindighe

¶ g

dinghe

lijnen eenich-gheboren Sone ghegeven heeft, op dat een yegelijck die in hem gelooft, niet en verderve, maer het eeuwich leven hebbe.

Ende Cap. 12. 47. Ick en ben niet gecomen (spreekt de Heere Christus) om de Werelt te verdoemen, maer om de Werelt salich te maecken.

A&. 17. 30. God vercondicht nu allen Menschē alomme dat sy hun bekeeren.

Rom. 11. 32. Godt heeft alle menschē onder de ongehoorsaemheyt besloten, op dat hy alle Menschen soude bermherlich wesen.

1. Tim. 2. 4. God wil dat alle Menschen salich worden, ende tot de kennisse der Waerheydt comen.

Tit. 2. 11. De salichmakende ghenade Godts, is verschenen allen Menschen.

2. Pet. 3. 9. God is langhmoedich over ons, niet willende dat yemant verloren ga, maer wilse alle tot bekeeringhe ontfangen.

1. Johan.

dinghe ende Werherdinghe. 4. De Werherdinghe der Sonde. 5. De Werherdinghe ten Gozdeele. 6. De Werhermenisse / oft werpinghe inde eeuwighen straffe.

De Contra-Remonstrantē inde Haegsche Conferent. pag. 53. d' Oorzaecke waerom Godt boozghenomen heeft eenighe Menschen te verkiezen / ende andere niet, is alleen sijn wel-behaghen ende louter ghenade / ende niet om dat hy boozsten heeft / dat d' eene soude in Christus gelooven en d' ander niet. Mercke Leser. Hier siet ghy pimmers openbaerlijck / dat de oorzaecke waerom Godt boozghenomen heeft verre de meeste menichs der Menschen niet te verkiezen / dat is / verlozen te laten gaen / (oft de Contra-Remonstranten moesten ons eenen derden Wegh aen-wijzen / tusschen Salichheydt ende Verdoemenisse) is sijn welbehaghen ende loutere ghenade. Welwelcke wat ist anders te segghen / dan dat hy een lust ghehad heeft / haer ten verderve te scheppen ? Oft pimmers in Adam ghehallen zijnde in den Val te laten liggen / om oorzaecke te hebben haer te verdoemen.

Het

1. Iohan. 2. 2. Hy (Christus)
is de verſoeninghe voor onse
sonden, ende niet alleenlijck
voor onse sonden, maer oock
voor de sonden des gheheelen
Werelts.

Het tweede Poinct; Of Godt
eenighe Menschen tot de
Sonde nootsaecht.

Genef. 4. vers 6. De Heere
sprack tot Cain: Waerom
wort ghy toornich? En waer-
om verandert hem u ghebaer?
Ist niet soo, wāneer ghy vroom
zijt, soo zijt ghy aengenaem?
Zijt ghy oock niet vroom, soo
rust de sonde voor de deure,
doch en laet haer niet haeren
wille, maer heerschet over
haer.

Psa. 5. vers. 5. 6. 7. Ghy en zijt
gheen Godt die aen God loof-
heyt lust heeft, de boose en sal
met u niet verkeerē. Gheen
dwafē en sullen voor uwe oo-
gen bestaen. Ghy haet alle die
ongherechticheydt wercken.
Ghy sult de loghen-spreeckers
verderven. De Heere heeft een
grouwel

Het tweede Poinct: Of Godt
eenighe Menschen tot de
Sonde nootsaecht.

Ioh. Calvinus Instit. 1. Boeck, Capit.
18. 2. Ich bekenne wel / dat Godt
dickmael inde verworpenē werck door
den dienst des Sathans / maer alsoo, dat
de Sathan door Godts dieninghe sijn
werck doet.

Int selfde Boeck, Capit. 23. 9. De ver-
worpenē willen sondighende ontschul-
dich zyn / om dat sy den noot tot sonde-
gen niet en connen ontgaen: boozneme-
lijck / betwijt hun door de ordeninghe
Gods sulcken noot opgehept wordē.
Maer wy segghen / dat sy daer door niet
te recht ontschuldicht wordē: Want
de ordeninghe Godts door de welcke sy
clagghen te verberbe verozident te wesen
heeft hare rechtbeerdicheydt / de welcke
ons wel onbekent / maer nochtans ghe-
heel ende seker.

Th. Beza teghen Castellio, pag. 417.
Wy bekenne waerachtich te zyn / dat
Godt alle die't hem luste gheprebesti-
neert heeft / niet alleen tot de verdoeme-
nisse / maer oock tot d'opsaechen der
verdoemenisse.

Swinglius de Provid. Tom. 1. capit. 6.
pag. 366.

grouwel vandē bloetvergietē-
den en bedrieghelijcken Man.

Psal. 45. 8. Ghy hebt de ghe-
rechticheydt lief, ende haet de
Godloosheyt, daerom heeft u
Godt uwe Godt ghesalft met
vreuchden Olye, boven uwe
met-ghenooten.

Esa. 52. 9. Vwe ondeuchden
scheyden u en uwen Godt van
malcanderē, en uwe sondē ver-
bergen sijn aensicht van u, dat
ghy niet ghehoort en wort.

Ose. 13. 9. Israel ghy brengt
u selven in ongeluck, want uwe
Heyl staet alleen by my.

Matt. 1. 21. Ghy sult (seggt de
Engel tot Ioseph) sijnen naem
heetē Iesus, wāt hy sal sijn volc
salich maken van hare sonden.

Luc. 1. 73. 74. Dat hy (God)
ons soude gheuen, dat wy ver-
loft zijnde uyt de handē onser
vyanden, hem dienen souden
sonder vreesē, in heylicheydt,
ende gerechticheyt alle de da-
ghen onses levens.

Ioan. 3. 44. De Duyvel, als
hy leughen spreekt, dan spreekt
hy van sijn eyghen: Want hy

is een

pag. 366. Niemand en can segghen dat de
dooder ontschuldich is / om dat hy
doodt- gheslaghen heeft door Gods aen-
dighen / want hy heeft ghesondicht te-
ghen de Wetten. Maer (sult ghy seg-
ghen) hy is ghebwooghen gheweest te
sondighen: Ick staet het toe / (want soo
moet het latynsche woort Permittit hier
obergheset worden) dat hy is gewon-
ghen gheweest te sondighen / doch tot dien
eynde / dat d'een salich / d'ander gheban-
ghen oft gherabraecht soude worden.

Int selfde Boeck Pag. 356. Gene ende
de selve boosheyt / hy exempel / Over-
spel / of Dootlach / soo veel de selve van
Godt comt / als den Autsheur / Bewe-
gher ende Aendzygher / is een werck /
maer gheen misdaet: Maer soo veel
die van den Menschē comt / soo is sonde.

Zanchius de Natura Dei lib. 5. pag. 572.

Wy bekenen dat de Werwoyene
met een nootsaechelgheyt om te Son-
dighen / ende dien volghens oock om te
vergaen / door de schickinghe Gods
ghestringeert, ende ghebonden leg-
ghen: Iae alsoo ghestringert ende
ghébonden legghen / dat se niet en comen
niet sondighen ende vergaen.

Int selfde Boeck / Thef. 4. de Repro-
bat. De uyvercoogne so wel als de ver-
woyene

Leere der H. Schrift, ende der Ghereformeerde kercken.

is een leugenaer, ende de Vader der leughen.

Rom. 1. 18. Den toorn Godts is ontdeckt vanden Hemel over alle Godloosheyt, ende ongherechtigheyt der Menschen.

Gal. 5. 10. Wandelt naden geest, soo en sult ghy de begheerten des vleeschs niet volbrengen.

Iacob. 1. 13. 14. 15. Niemand die versocht wort, en segge, dat hy van God versocht wort, want Godt en can van gheenen quade versocht worden, hy en versoeckt oock niemant. Maer een yegelijk wort versocht, als hy van sijneygen begeerlijckheyt afghetrocken ende verloet wort. Daer nae als de begheerlijckheyt ontfanghen heeft, baert sy de sonde, en de sonde, als sy volbracht is, brengt de doot voort.

1. Pet. 3. 12. 13. Het Aenghesicht des Heeren is reghen de ghene die quaet doen. Maer wie sal u quaet doen, ist dat ghy het goede naevolcht?

1. Ioan. 2. 16. Al wat in de werelt is, de begeerlijckheyt des vleeschs, ende de begeerlijckheyt der oogen, ende de grootsheydt des levens, en is uyt

Leere der Contra-Remonstrangen.

woorpene zijn tot de sonde / als sonde / in so vele Godes ere daer dooz verheerlijcht wort / te bozen beroz dineert.

Io. Piscator Praefat. Disput. contra Schafman. pag. 7. Het vijfde Hoofst. stuck dat ons te laste gelept wort / is / dat Godt de Menschen heymelijc dzijft tot de selfde sonden die hy verbiedt: Maer het selfde wel verstaen zynde / leert de Schriftuere.

Tractaet van de Predestinatie uytghegheven by D. Pezelium Lichæ, anno 1604.

Soo ghy dooz den Auteurs verstaet eenen sulcken die hy raet / aenpozt / aendrijft / ofte op eenighe maniere oorzake geeft om yet te doen / soomoocht ghy ghewisselijck God wel Auteurs hande sonde noemen. Besiet het Latijns exēplaer, ghy sulter dese formele woorden in vindē.

Nicasius vander Schueren in sijn cleyne ofte corte Institutie, pag. 15. Godt regeert niet alleen het Lichaem / maer oock het herte en ghe-moet sijn Creatuere / soo wel totten quade als totten goede.

Ende Pag. 16. Ist dat Godt dat vermogen heeft den Mensch totter verdoemenisse te verwerpe / eer dat hy geboren is / en geboren zijnde / van sonden aen / eer hy ewich quaet ghedaen heeft / inden afgroent der Hellen te werpen : Waerom en soude hy niet veel meer dat vermogen hebben des menschē herte totter sonde te bewegen ende te regieren?

Leere der H. Schrift, ende der Ghereformeerde Kercken.

is uyt den Vader niet, maer is uyt der Werelt.

Ende Cap. 3. vers 8. Die sonde doet is uyt den Duyvel, want de Duyvel sondicht van den beginne. Hier toe is de Sone Godts verschenē, om dat hy de wercken des Duyvels verderven soude.

Het derde Poinct: Of God eenighe Menschen tot de salicheyt noodet, den welcken hy beslooten heeft de selve gantschelijck niet te gheven.

DEut. cap. 30. 39. Ic neme Hemel ende Aerde heden over u tot ghetuyghe: Ick hebbe u dat leven ende den doot, den segghen ende vloeck voorgeleyt, dat ghy het leven kieset, ende ghy ende u zaet leven mooght.

Psal. 95. 8. Heden ist dat ghy mijn stemme hoort, soo en verstockt uwe herten niet.

Prov. 1. v. 24. 25. 26. Dewijl ick dan roepe, ende ghy weygert u: Ic reyce mine hant uyt, en niemant en acht daer op, ende ghy laet varen alle mijnen raet, en en wilt mijner straffe niet: Soo wil ick

Leere der Contra-Remonstranten.

ren? Want wat is meer / te verdoemen dien die gheen quaet gedaen en heeft / oft den selven totter sonde te bewegen ende regieren? Ende nae dien Godt de verworpen wil verdoemen / ist niet eben-gghelijck hoe dat hyse verdoemt / weder nae dat hyse totter sonde beweeght ende gheregeert heeft / oft daer bozen.

Het derde Poinct: Of God eenighe Menschē tot de salicheyt noodet, den welcken hy beslooten heeft de selve gantschelijck niet te gheven.

I Oh. Calvijn, Instit. 1. Boeck, cap. 24. 12. De ghene die Godt tot de eenwighe doot gheschapen heeft / op datse Instrumenten souden wesen sijner toornicheydt / ende exempelen sijner strengicheydt souden worden / die berooft hy somtijds van haer macht om sijn woort te hoozen / somtijts verblint hyse meer / en maectse onverstandigher dooz de verrondinghe sijns Woorts / op dat sy tot haer eynde souden comen.

Int selfde Boeck ende cap. 13. Siet hy spreekt tot hem / maer op dat sy te doober worden: Hy ontsteekt sijn licht / maer op dat sy te blinder worden: Hy byenght sijn Leere woort / maer op dat sy daer dooz te onverstandigher worden: Hy ghebyrcht

Leere der H. Schrift, ende der Ghé-
reformeerde Kércken.

ick oock lachen in uwen onghe-
valle, ende u bespotten wanneer
u overcomt dat ghy vreest.

Esa. 5. 4. Wat soudemen toch
meer doen aen mijnen Wijn-
bergh, dat ick aen hem niet ghe-
daen en hebbe? Waerom heeft
hy dan wilde bessen gebracht, als
ick wachte de dat hy Wijndruy-
ven soude brenghen?

Matth. 23. 37. Ierusalem, Ieru-
salem, hoe dickwils heb ick uwe
Kinderen willen vergaderen, ge-
lijc een Hinne hare Kieckens on-
der hare Vleugelen, ende ghy en
hebt niet ghewilt.

Marc. 1. 15. De tijt is vervult,
ende het Coninckrijcke Gods is
naby ghecomen: Berert u, ende
gheloof den Evangelio.

Luc. 7. 29. 30. Ende al het volck
en de Tollenaers die met Ioan-
nis Doopghedoopt waren, dit
hoorende, rechtveerdichden
Godt: Maer de Pharizeen ende
Wetgeleerden van hem niet ge-
doopt zijnde, hebben den raet
Gods tegen hun selvē versmaet.

Ioan. 5. 40. Ghy en wilt tot
my niet comen, op dat ghy het
eeu-

Leere der Contra-Remonstranten,

bruykt middelen / maer op dat sy
niet salich en worden.

In syn Boeck Ad calum, Nubelon,
pag. 858. Waerom God willes dwa-
len laet / ja dooz een heylig besluit
tot de dwalinge bestemt heeft / die hy
ghebiet den rechten wech in te gaen:
sulcx niet te weten betaeint de mati-
ghe zedicheyt; maer dertelijck 'tselve
te doozsuffelen (gelijck ghy doet) is
een dwase vermetelheyt.

Theod. Beza teghen Castellio, pag.
398. Godt sendt sijn Dienaers up /
om datse een gheheel Volck het E-
vangeliem der salicheydt vercondi-
ghen soudē: doch int verborghen
houdt hy by hem selven / in wien dat
hy wil dat de Predicatie des Evan-
geliums crachtich wesen sal / ende
op wat oogenblich; ende wederom
wie dat hy besloten heeft met de sel-
ve Predicatie te verblinden ende te
verharden.

Ioh. Piscator in Disput. adversus
Schafman, pag. 7. De Godts woort
ist openbaer / dat Godt oock eenighe
verwoyene ter Salicheydt roept /
ende dat hy nochtans niet en wil /
dat pemandt van de verwoyene /
Salich worde / als de welke hy
al te samen dooz een onverander-
lijck besluit ten verberbe bestemt
heeft.

Item in't selfde Boeck, pag. 143.
Godt belijdt ofte betuyght metter
Tonghe dooz de Bedienaers des E-
vange-

eenwighe leven hadt.

Act. 7. 51. Ghy hertneckige ende onbesnedenen van herten en ooren, alrijt wederstaet ghy den Heylighen Gheest.

Rom. 10. 12. Wt Esa. 65. 2. Den geheelen dach heb ick mijn handen uytghestecken, tot een ongehoorsaem ende teghensprekende volck.

Apoc. 3. 20. Siet ick staen aen de Deure ende cloppe, ist dat yemant mijn stemme hoort, ende de Deure open-doet, ick sal tot hem comen, ende sal met hem Avontmael houden, ende hy met my.

Ende cap. 2. 2. 17. Wie dorst die come, ende wie wil die neme dat Water des levens om niet.

Volght nu het ghevoelen der Turcken oft Mahometanen, over de drye voorsz. Poincten.

A Zoara oft cap. 24. Des Alcorans spreeckt Mahomets Godt aldus: In ghebal ick wilde / soo soud' ick een pegelick eenen goeden en sekeren werch gheben: Maer nu staet mijn Woort vast / dat de Welle met het geselschap der Dypbelen ende der Menschen verbult moet worden.

Azoara 26. By soo verre Godt wilde / hy soude ulieden tot een volckrommen maken: Maer nu soo doet hy den eenen van het rechte padt af-dwalen / ende den anderen gheloooven.

Mahomet int Boeck Boari cap. 4. Godt heeft den eenen Mensche tot gepliept verordent / ende die moet hy nootwendigh volghen ende doen.

Azoara 26. De angeloochte sullen seggen: Hadde Godt gewilt / wy en onse voorsz. Gubers en souden anders niemant dan hem aenghebeiden hebben. Antwoort: Alsoo hebben hare voorsz. Gubers mede gehandelt. Nu en behoort yemers een Vode niet van sijn Bevel te vercondighen. Als Godt sijne Dienaers heeft afgeveerdicht met hare bewegelijcke Predication tot eenich volck, dat het God soude aenroepen / en den Afgoden niet gheloooven / so heeft hy'er een deel op den rech.

vangelijs / dat hy wist dat de verworpen die hy onder 't ghetal der upvercozenen aen-spreekt / den Evangelio gheloooven sullen / voorsz. soo veel als hy hun sulcx ghebiecht: Ende nachtrans en wil hy niet dat se gheloooven / want waert saecke dat hy dat wilde / hy soude hun de Ghedade verleenen om te gheloooven / sonder de welcke niemant gheloooven en can.

Aug. Morloratus in syn Annot. op Ioan. 15. Soo staet van dese sententie vast / dat die Godt voorsz. s' Werelts scheppinge upvercozen heeft / niet vergaen en can / ende dat die hy verworpen heeft / niet en can salsich worden / al bede hy alle wercken der Veylighen. Soo onwederroepelijck is Godts Sententie.

den rechten wech/ende een deel op den boosen wech geboort. Men ondersoekte den Aertbodem/ men salt alsoo bevinden. Ende wanneer doch wil het een epide nemen met den teggen-spreekers? Ghy en sult niet bidden dat God boose Lieden sinen rechten wech leere/ want Gode en wil dat niet doen dan den ghenen die t hem beliest.

Den onpartijdigen Leser sal na rijpe overlegginge ghelieven te oordeelen, of dit ghevoelen der Turcken oft Mahometanen, aengaende de voorlz. 3. Poincte, moede Leere der Contra-Remonstranten niet heel en al over-een comt: en of niet de Ed. Mo. Heeren Staten rechtveerdige redenen gehadt hebben, het leeren van soodanighe grouwelen uyt de Ghereformeerde Kercken hares ghebiedts te weeren.

NA-REDEN.

Chriftelijke Leser. Een vande Contra-Remonstranten zijde, hem selven dapper benepen vindende door de spreucken uyt Calvino, Beza, ende andere hanne Leeraers in dit Tafereel aengetogen, waer by soo claer als de Sonne blijktt, dat de selve Leeraers ghedreven hebben de voorgaende drye Godslasterlijke Poincten, hem selven (seggh ick) hier door benepen vindende, ende vreesende moghelijck (na der Contra-Remonstranten eyghen Prophetie, in de Haeghsche Conferentie pag. 49.) dat de grouwelen den ghemeenen Man aldus naecktelijck voor ooghden gheitelt zijnde, een alghemeen Landt-gheschrey soudent verwecken tegen de Leere, niet der Algemeyne Gereformeerde Kercken, (want die Godt Lof, sulcx noyt gheert en hebben) maer der Contra-Remonstranten: heeft, om dit Tafereel alle gheloove te benemen, ende u sijne blauwe brillen voor d'ooghden te brengen, waer door ghy dan wit voor swart, root voor groen, ende licht voor duysternisse mocht aensien, ende niet alleen seker nieu Tafereel uytgegeven, want daer weynich, oft niet aenghelegen is, alsoo de spreucken in't selve uyt Doctoris Vorstij, Adolphi Venatoris, Nicolai Grevincho vij ende anderer schriften aenghetoghen, oft met de heylige Schriftuere gantsch ende al over-een-comen, ende volgens dien gheen dolinge en connen onderworpen zijn, ofte in dien niet, by hem valschelijck ende in eenen verkeerden sin aenghetrocken worden, die noch hy, noch alle die van der Contra-Remonstranten zijde, al warens schoon op een ghesmolten, den voornoemden vromen Leeraeren voor onpartijdighe Rechters in haer aensicht en soudent derven zenssegghen, swijghe bewijzen, dan op den Predick-stoel ende elders achter-rugghe, daer hebben sy het

Ia veyl, ende moghen soo machteloofc mannekens teghen de Wandt
 schilderen, als sy selve begeeren, die sy dan met hare blinde schermfla-
 gen lichtelijck nedervellen, ende het proces inden vierschaer van hare
 Iavaers met costen met al terstont winnen. Maer ten propoofte, dese
 Contra-Remonstrant heeft (soo gheseyt is) niet alleen een nieu Tafereel
 uytghegeven, twelck het onse int minste niet en raecht, ende daer-
 om oock niet en behoeft van ons wederleyt te worden, maer hy heeft
 daer-en-boven in sijn Na-reden aen den Leser geseyt, dat de voorschre-
 ven spreucken in dit tegenwoordighe Tafereel niet en zijn gheciteert
 ter goeder trouwen, maer tegen de meyninghe der rechtlinnighe Lee-
 rers: lae oock sommighe met meerder woorden vervalſcht, &c. dit
 seyt desen goeden Man aldus vrymoedelijck henen, ende en wijst on-
 dertusschen niet een eenighe plaets aen daer sulcx gheschiet zy, mee-
 nende vel licht datmen hem op sijn enckel segghen sal gelooven. Maer
 neen Leser, laet u soo om den tuyn niet leyden, siet de plaetsen vry nae.
 Calvijs Institutie (daer wel te grouwelijckste spreucken uytgheto-
 ghen zijn) is in alle-mans handen. De andere schrijvers (behalven dat
 men daer sommighe van in duyts vindts) zijn soo bekend, dat wie
 maer de minste kennisse heeft met yemandt die Latijn verstaet, hem
 selven lichtelijck van onse oprechticheydt in desen can laten onderrich-
 ten. Dat u desen Man wijst op Iacobum Triglandium, ick bekenne wel
 dat de goede Knecht sijn uytterste beste volcomentlijck gedaen heeft,
 om met sijn Sophistishe hayr-cloverij dese ende meer andere clare
 spreucken te keerren wenden, recken strecken, wringhen ende drin-
 ghen teghen den sin ende meeninghe van de Autheuren, ende om de
 selve Autheuren, het zy hun dan lief of leet, een ander tale te den spre-
 ken, als sy inder daet voor hebben te gebruycken: maer (eylacen) sijn
 verclaringhe is vuylder dan haren Text, sijn verschoonen is leelijck-
 maken, sijn afwalſchen is becladden, ende sijn verantwoorden is be-
 schuldighen, ghelijck onder andere genoeg te kennen geven, die twee
 schoone ghelickenissen by hem ghebruyckt, om quantijns den eenvou-
 dighen wijs te maken, dat, als Zwinglius ende andere Autheuren spre-
 ken van dwinghen, drijven ende dierghelijcke, sy daer by niet anders
 en verstaen, als een crachtich ghebiet ende regeeringhe Gods, waer-
 mede hy de boofc inden toom houdt, datse niet uyt en bersten: allent-
 halven na hare lusten ende goetduncken. Ghelijck (seght hy) een Co-
 ning sijn Onderſaten dwingt ſchattinge te geven. Ende gelijck yemant
 die een Paert berijt, het selve regeert, dwingt ende drijft soo ende der-

waerts

waerts te gaen als hy wil. Overweecht dese ghelijckenissen met aen-
 dacht, Leser, ende ghy sult bevinden, dat Triglandij glosen maer en die-
 nen, om de vaelte, die den stanck inne heeft, inde Kercken te behoude,
 mits datse alleen boven met een dunne corste bedect blijve, ende niet
 gheroert en werde. Want een Coning (soo yegelijck weet) dwingt
 sijn Ondersten schattinge te betalen, met de schattinge te gebieden,
 ende met haer te straffen, soo sy weygeren die te betalen. Dwinght nu
 God (lasteringhe sijnes heylighen Naems moet verre van ons zijn) de
 Menschen alloo tot moort en overspel (stukken die Zwinglius by na-
 men uyt-druckt) te weten met de selve te ghebieden, ende de gene die
 gheen moort oft overspel en doen, te straffen, op dat ghelijck d'Onder-
 danen liever hebben de schattinge te betalen (hoe wel ongeerne) dan
 in onghenade vallen, alsoo oock de Mensche liever hebbe moort oft
 Overspel te begaen, dan van Godt swaerder ghestraft te worden: hoe
 mach hier dan geseyt wordē de boose inden toom te houden, datse niet
 uyt en bersten, allenthalven na hare lusten ende goetduncken? Is
 nu raden, porren, bewegen, aendrijven ende dwinghen tordit of-
 te dat te doen, soo veel te segghen als inden toom houden? In wat
 Schole heeft Triglandus dese Tale ghelceert? Wijders, in dien Godt
 met den Mensche handelt, ghelijck yemandt die een Paerdt berijdt,
 het selve regeert, dwinght, &c. Soo moet dan Godt nae dese mee-
 ninghe, de berijder zijn, die den Mensche ghelijck een Paert de sporen
 gheeft, ende hem dwinght om te gaen soo ende derwaerts als hy wil,
 dat is by exempel, niet alleen om den Coopman te wencken, ende op de
 Camer te doen comē, maer oock om hem de Pistool aen't oore te setten,
 te doorschieten, met de Poignaert thert af te stooten, ende met het
 Lint te verworgen: Lieve Godt, waer sal dese Theologie de Menschen
 int eynde noch henen voeren? Wee den genen, die het quade goet, en-
 de het goede quaet noemen. Iustificeertmen dus doende niet het ghene
 hier voren geseyt is, namentlijk, dat de leere der Contra-Remonitan-
 ten in desen deele geheel ende al over-een-comt met het afgrijsselike
 ghevoelen der Turcken ofte Mahometanen? Iae maectmen den goe-
 den Godt (ghelijck den Ghereformeerden Kercken ergens by een van
 hare teghen-sprekers ver weten wort) niet tot een leydigen Duyvel, en-
 de Duyvel tot Godt? Siet daer Leser, ende verschrickt u over de doode-
 lijcke vruchten van blinden yver, Twistgiericheyt, eygē eersoeckinge,
 ende heerichappy-sicht over een anders conscientie. Welcker eerste
 ende tweede, namentlijk, blinden yver en twistgiericheyt, het herte van

onsen Contra-Remonstrantschen Tafereel-dichter oock soo verre hebben inghenomen, dat hy hem niet ontsien en heeft in sijn Na-reden te schrijven, dat de Turcken die noch in dicke duyfternissen sitten, Gode meerder eere gheven van sijn cracht ende voorzienicheyt, regeeringhe ende bestieringhe over het quade, dan de Drifvers der Nieuwicheden, die Christenen willen ghenamt wesen. Ghevende alsoo niet duysterlijck te verstaen, dat hy de grouwelijcke Leere der Turcken in desen deele toestaet, ende prattende uyt cracht der Waerheyt teghen syn eyghen Neus aen, bijtende in syn eygen Tonghe, jae die doorborende meteen Priem, ende metter daedt bekennde, het ghene hy te voren met woorden wilde schijnen te loochenen, want niet te segghen, dat de spreucken der Gereformeerde Leeraren in dit Tafereel niet ter goeder trouwen geciteert en zijn, schijnt hy het drijven deser grouwelen van synen ende haren hals te willen afweren: Maer daer na der Turcken gevoelen toestaende, ende prijsende boven tgevoelen der Remonstranten, kent hy de selve grouwelen weder voor goet. Nu wel, God gheve hun ende alle menschen meerder liefde tot de Waerheyt, op dat sy de loghen niet langher en ghelooven, maer Godt de eere gheven, die ons al te samen meer ende meer verlichte met syne salichmaeckende Kennisse, door synen lieven Sont Iesum Christum onsen Heere: Amen.

Waerschouwinghe tot den Christelicken Leser/ over het onchristelick Tafereel der Remonstranten.

De ghene die in dese droeve tijden den name van Remonstranten hebben aenghenomen / omme t'ontgaen haer verdienden titel van **Bo-bateurs** ende **Porturbateurs** van de Kercke / ende van den gherusten staet van ons lief Vaderlandt / hebben vele jaren herrewaerts sonderlinghen daer naer ghetracht hoe zy de ware Chereformeerde Religie best souden by een yghelick veracht ende hatich maecken op het uiterste, waer toe by haer niet en is ghespaert t' ghene by die / die een quade cause te verbedigen hebben / pleecht ghebeycht ende in t'wercke ghestelt te werden / diemen ghemeynlick sien sal / dat wanneer sy haer selven niet wisten schoon te maecken / daer toe arbeeyden / dat sy hare partije becladden ende bynt maecken. Ick bidde u doch / onse Remonstranten hebben sy niet alle middelen aengheleight om dat te doen: hebben sy niet de grontarticulen des Christelicken Gheloofs

waer

waer op den ghewissen troost inden waren geloofte met een goede Conscientie
voor den Heere in Jesu Christo ghestreut is / met vele onwederlike / versierde /
valsche ende Goddasterlike consequentien beswaert in velen deelen ?

Hebben sy niet die voortreffelike Mannen / de weerde instrumenten Go-
des / waer door het hem ghelieft heeft de eerste ende schadelike doorwonde
aent' kint der Verderbenisse in de reformatie van laetster tijden soo profijtelic
te gheben / dat alle die de reformatie van herten meenen / nimmermeer Godt
hebben ghenoech over dit sijn werck / dese sijne wercklieden met vrechden
tonnen bedancken ; hebben sy niet met dese trouwe ende naemcondighe Die-
naren Gods / soo wel in hare Personen / als in hare Leere ende schriften / em-
mers soo sijnghelick / lasterlick ende ter quader trouwen ghehandelt / als opt
den besten Cadet of Querlinck upt het Roomsche Hof ?

Die sijnen tijdt misbruyckt om haer schriften te lesen / sal niet droeve ooghen
ende walghender herte verbinden / dat den Gheest die dese lieden leyt / nergens
naer min dan naer liefde ende waerheyt smaect.

Het onchystelick Tafereel by haer ontworpen / verscheydenmael gedrukt /
ende t' Landt deur ghestropt / gheeft onder ander al haer braecken / ghenoech-
saem te verstaen / hoe haer Maghe van binnen ghestelt is. Van het welcke se-
nijnich Tractaet / het beslypt met clare en welnaecktelick uptgedruckte woor-
den aenwijst / haer ooghmerck gheweest te zijn de Leere der ware Gherefor-
meerde Kercke / inde Poincten waer inne sy haer vande selve schismatikelick
hebben afghesondert / niet de Leere ende t' ghevoelen der Turcken ende Maho-
metanen heel ende over al over een te comen.

Ende dit zijn sie lieden die alletijt met luyder kelen naer verdraechsaemheyt
roepen / van broederschap ende van liefde spreken.

Wanneer inden beginne ende aenbaech van hare beroerten / sy voorgaben
hare begheerte niet anders te zijn / van selfs onder de Ghereformeerde slechts
gheduldet te worden / versoeckende met haer ghemeenschap te moghen blijven
houden / wisten sy dan noch niet dat de Ghereformeerde Leere soo vele ghe-
meyns hadde met de Turksche ende Mahometaesche ? Soo sy t' wisten / met
wat Conscientie begheeren ende versochten sy met haer ghemeenschap te blij-
ven houden / daer sy in haer herte haer voor een soo Goddasterlike ende on-
chystelike Leere uptrecken ? Of wistent sy niet / ende achteden sy haer (soo
sy uptgaven) voor haer weerde ende goede medebroeders / waer over dan dese
soo groote beroerten aenghesiet / dese droeve ende verlaghelike scheuringhen
beworpen ? Of hebben sy eerst in t' kijn / schelden / en scheuren gheleert waer-
omme het was dat sy aenghenomen hadden soo vele te kinnen / soo onchyste-
lick te schelden / soo onozdentelick ende pericul'euslick te scheuten ?

Wat riepen sy alles weeghs soo seer / als dat sy inde fundamentale stucken
met de Ghereformeerde Kercken hier te lande eens waren / alsoo het onder-
schept niet het schrypsel van een Paghel te bedupden hadde ? Niet te min hoe
dichwils naer dien / als oock in dit schoon Tafereel / belinghen sy haer selven /
als sy het onderschept / vande stucken by haer in questie ghetrocken / soo groot
ende

ende verschillende maerken vande ware Gherefozmeerde Religie / als daer is de Turcksche ende Mahometische vande selve verschillende.

Mer aenghemerckt sy dan inde Poincten waer mine sy vande Gherefoz meerde is reke sijn afgeweken / een soo totale overeencomste in alles vinden niet de Turcken ende Mahometanen / dat is niet het gevoelen vande barbaersten Godasterlijgste / ende verst afgewekene Wpanden onses Salichmaeckers / die opt aerde betrapten / ende nochtans verclaren / dat de selve Kercke / blijvende by haer oude Leere / in t'selve grontgheloode met haer staet/begheerende niet haer alle Zoederschapt t'onderhouden / verclaren sy niet met eenen vooz de ghehele Werelt / gheen ghevoelen te weten soo ongherynt/geen Leere soo onchristelick / niet de welcke sy niet en souden willen aenspannen / ende een Kercke maeken / aenghesien sy Turcken ende Mahometanen / niet de Gherefozmeerde (die naer haer ghevoelen ende volghens het verclaren van haer Casereel alle bype in een graet staen) ghereet sijn vooz Zoeders te kennen in hare Kercke?

Neen/ voozwaer/ Neen. De ware reformatie der Christelicker Kercke/ en gheeft by haer gheen plaetse/vooz sulcke monstren/die op Christi Stoel hunnen Mahomet/ende den Alcozan inde plaetse van Gods heyligh woort stellen. Is het ghevoelen van dese afsgrifselicke Monstren/ ten deele of in het gheele niet de weerde van het schrypsel van een Baghel schillende vande opghenomen Leere der Remonstranten datse van byp niet haer aenspannen / haer in Zoederschapt opnemen/goede ghemeynschap niet haer houden/ de Kercken (die sy vooz de Ware Gherefozmeerde luycken) vooz haer openen : Ende wat secten/ ketterijen ende Dupbels byoetselen sullen sy buypen haer deure sluyten / sy die niet wepgherich en sijn vooz Zoeders te kennen/ de gene die sprachten soo vele gemeyns te hebben niet Mahometen en den Alcozan? Doch soo hebben de Remonstranten haer selven ten desen deele begonnen inder daet ghenoechsaem te verclaren (vooz de ghene die haer ooghen niet keffens en luycken niet haren bedendaeghsen handel en wandel/wanneer sy niet eenen bypen geeft/alles hebben inghelaten dat vooz haer deure slopte / ende noch creupele noch blinde en hebben afgewesen/ om van allen volcken/ staende in allerley ghevoelen (uytgenomen vande ware Gherefozmeerde die sulck een Zoederschapt niet en kennen/ noch van haer niet en willen ghekent sijn) een Wabel op te richten. Daert wel ende doet u profijt niet dese waerschouwinghe.

F I N I S.

